Uit Het Veld

IJsvogelgedrag

Eind mei 2001 belt mijn schoonzuster uit Oss mij met de vraag 'Fred, weet jij dat misschien? Er zit een vogel in de tuin die probeert vis te vangen uit de sloot die langs de tuin loopt'. Daarbij denk ik direct aan een IJsvogel. 'Het lijkt mij een Spreeuw, kan dat?', voegt zij eraan toe. Ik antwoord daar wat aarzelend op: 'Weet je zeker dat het een Spreeuw is?', waarop zij antwoordt: 'Ik denk van wel'. Vervolgens geeft zij mij een vrij duidelijke omschrijving die mij inderdaad aan een Spreeuw doet denken. Uit ervaring als natuurliefhebber weet ik dat Spreeuwen in staat zijn het gedrag van andere vogels te imiteren en dat geldt niet alleen voor de zang. Denk maar eens aan hoe Spreeuwen kunnen gaan hangen aan een vetbol en zo mezen nabootsen. Maar vis vangen?
Mjn schoonzus woont in een nieuwbouwwijk waar begroeiing nog niet aanwezig is. Alleen aan de rand van de wijk, waar deze aan het agrarische gebied grenst, zijn rond de boerderijen heesters en bomen te vinden. De enige begroeiing die hier langs de sloot voorkomt, is Liesgras, een vrij lang maar slap gewas. 'Hoe vangt hij die vis dan?' vraag ik haar. Uit de beschrijving volgt dat de vogel komt aangevlogen en vervolgens op het nog wat kale talud gaat zitten. Dan kijkt deze naar het water en vliegt vervolgens naar een van de graspollen die aan de kant groeien. Dan gaat de vogel op de slappe stengels zitten, die doorbuigen onder zijn gewicht en probeert zo een visje te verschalken. Deze vissen zwemmen net onder het wateroppervlak. Bij deze wat stuntelige bewegingen plonst de Spreeuw soms half in het water maar komt af en toe toch met een visje in z'n bek uit het water en vliegt dan richting van de begroeiing aan de rand van de wijk. Dit spreeuwengedrag is voor mij ook nieuw en dat maakt mij erg nieuwsgierig. Wij spreken af dat wij, mijn vrouw en ik, binnenkort langs zullen komen om de nieuwe inrichting van de tuin maar zeker ook deze 'vreemde vogel' te bewonderen. Er is hard gewerkt in de tuin als wij op 23 juni 2001 de boel komen 'inspecteren'. Het ziet er fraai uit. Na enige tijd, als het wat rustiger is geworden en wij niet zo nadrukkelijk meer in de tuin rondlopen, gaat het gebeuren. Aan de overkant komt een vogel aangevlogen en mijn schoonzus Els waarschuwt mij met: 'Daar komt hij'.

Inderdaad geen twijfel mogelijk, het is een Spreeuw. In het talud zijn jonge bomen geplant, deze worden ondersteund met een boompaal en hierop neemt de Spreeuw plaats. Hij kijkt vervolgens rond en naar het water, gaat dan op de vleugels en vliegt naar het water, waar hij razendsnel iets uit pikt. Het lijkt wel een IJsvogel. Dan vliegt de vogel naar de oever en gaat daar op het talud zitten. Hij heeft iets gevangen! Laat het voorwerp uit zijn snavel vallen in het zand, pikt er enkele malen in, schikt de buit uiteindelijk in de snavel en vliegt dan met een triomfantelijk spreeuwengekrijs weg richting nest. Deze laatste kreet herinner ik me alleen als de jonge Spreeuwen niet met hun ouders in april of mei meevliegen met hun ouders en zelf op voedsel uit zijn. Deze visser komt vervolgens in dat zelfde uur nog viermaal een maaltje vis verzamelen. De visjes die hij en of zij vangt, want dat onderscheid kan ik niet maken, zijn Driedoornige Stekelbaarsjes, die hier in kleine scholen bijeenzwemmen. Andere vissoorten heb ik niet waargenomen. De Spreeuw heeft zijn vangtechniek in zeer korte tijd aanmerkelijk verbeterd. Het stuntelige vliegen, al hangend aan de grashalm en of zittend op een voorwerp in het water heeft al plaatsgemaakt voor een meer efficiënte manier van vissen naar voedsel. Zo'n vijf keer per uur komt de Spreeuw nu langs om een visje te vangen op een manier waar een IJsvogel, de specialist op dit gebied, van zou staan te kijken.
Een week later hoor ik van Els dat er nu twee Spreeuwen zijn die deze techniek beheersen, vermoedelijk pa en ma Spreeuw. De jonge vogels hebben kennelijk geen moeite deze toch wat stekelige prooi te verwerken. In deze zelfde week komen pa en ma Spreeuw met drie jongen naar de waterkant en deze worden om beurten met vis gevoerd. Na deze week zijn de vissers niet meer teruggekomen. Nu maar afwachten wat er dit komend voorjaar gaat gebeuren. Komen de vissers terug? Zijn er nu meer Spreeuwen die deze vistechniek toe gaan passen of was dit een incident? Ogen open en opletten, dat is mijn devies. Het gaat wel goed met de Spreeuw, die zich kennelijk zo makkelijk aanpast en zich andere voedseltechnieken toe-eigent.

■ Fred Rooyers, Zaandam.

Aantal	Datum	Tijdstip
1	28-9-97	
1	30-7-97	20:15
2	18-7-97	8:38
1	15-7-97	17:25
2	13-7-97	12:09
2	13-6-97	17:45
2	12-6-97	18:00
2	13-5-97	14:45
2	25-4-97	13:30
2	15-4-97	12:30
1	5-3-97	
2	14-7-96	
1	23-6-96	
4	16-7-95	
2	24-6-95	
1	11-6-95	

De Kuifleeuwerik rond Doetinchem

De plotselinge terugval van het aantal Kuifleeuweriken in Nederland is vanaf 1990 goed zichtbaar geworden in Doetinchem (Achterhoek). In het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw waren er in Doetinchem nog regelmatig Kuifleeuweriken te zien. Met name op winkelcentrum 'De Bongerd' in de wijk 'De Huet' kwamen er groepjes op de stenen en op stukjes grasveld foerageren. Er werd toen tegen mij gezegd dat er mussen zijn met een kuif. Toen ik ging kijken, was het direct duidelijk. Groepen van tien tot twintig Kuifleeuweriken waren aanwezig. Hoewel ik in die tijd nog niet meedeed aan tellingen, zag ik wel dat de aantallen steeds minder werden. Vanaf 1995 hield ik de vogels beter in de gaten. In de periode van juni tot en met juli zag ik exemplaren zingend op de grond, op de brug over een soort grachtje tussen de huizen en op de daken van enkele huizen in dezelfde wijk 'De Huet'. Er was duidelijk territoriumgedrag. Later zag ik een paartje met twee jongen op de grond. In 1996 zag ik ook zingende exemplaren. Af en toe één paartje bij elkaar. In 1997, in de periode tussen 19 mei en 30 juni, deed ik waarnemingen van één paartje. Zie Tabel 1. Voorts een zingend exemplaar en aan het eind van de periode ook nog een volwassen exemplaar met één jong. Vanaf 1998 heb ik géén Kuifleeuweriken meer kunnen ontdekken. Waarschijnlijk was dit het laatste exemplaar van de Achterhoek. Dezelfde achteruitgang is in heel Nederland te zien.

■ Gerbert Strang, Haverdreef 55, 7006 LH Doetinchem

Atlasblok	Plaats	Opmerkingen	Waarnemer
40-27-45	Vlierbes, De Huet te Doetinchem		Guido Janze
40-27-45	Vlierbes, De Huet te Doetinchem	Van 20.15 - 20.25 uur.	Guido Janze
40-27-45	Vlierbes, De Huet te Doetinchem		Guido Janze
40-27-45	Vlierbes, De Huet te Doetinchem		Guido Janze
40-27-45	Vlierbes, De Huet te Doetinchem		Guido Janze
40-27-45	Vlierbes, De Huet te Doetinchem		Guido Janze
40-27	Bieslookveld, De Huet Doetinchem	1ex. een juveniel voerend.	Gerbert Strang
40-27-45	Vlierbes, De Huet te Doetinchem		Guido Janze
40-27-45	Vlierbes, De Huet te Doetinchem		Guido Janze
40-27-45	Vlierbes, De Huet te Doetinchem		Guido Janze
40-27	Doetinchem (Kruidenlaan)		Guido Janze
40-27	Doetinchem (Huet, Venkelveld/Hoefbladveld)		Gerbert Strang
40-27	Doetinchem (Huet, Venkelveld/Hoefbladveld)		Gerbert Strang
40-27	Doetinchem (Huet, Venkelveld/Hoefbladveld)	m/v & 2 juv.	Gerbert Strang
40-27	Doetinchem (Huet, Venkelveld/Hoefbladveld)	op dak van een huis.	Gerbert Strang
40-27	Doetinchem (Huet, Venkelveld/Hoefbladveld)	In territorium	Gerbert Strang

Tabel 1, Kuifleeuwerik rond Doetinchem.

Zwarte Roodstaart eet afval Oeverzwaluwen

Op 15 augustus 2002 zat ik in mijn fotoschuilhut bij de oeverzwaluwenwand op het industrieterrein De Haar in Bunschoten. Het wilde niet erg vlotten, want van de ongeveer tachtig nesten waarin gebroed was gedurende twee legsels, waren er op dit moment nog slechts drie bezet. De jonge vogels daarvan kwamen zo nu en dan aan de uitgang zitten. Er vlogen veel Oeverzwaluwen rond, vaak opgeschrikt door een overvliegende sperwerman of een Boomvalk, maar de activiteit aan de wand zelf was gering.

Onverwacht verscheen er bovenop de rand van de wand een juveniele Zwarte Roodstaart die een poosje rustig bleef kijken. Toen er een Oeverzwaluwouder naar een nesttunnel vloog om de aldaar aanwezige jonge vogels te gaan voeren, liep de Zwarte Roodstaart naar de nestuitgang en deed zich tegoed aan de door de Oeverzwaluwouder gemorste insecten. Daarna vloog de Zwarte Roodstaart weg om even later een eindje verder bovenop de wand te gaan zitten en de wand weer in ogenschouw te nemen. De juveniele Roodstaart bleef zo ongeveer twee uren hiermee bezig om vervolgens weg te vliegen, waarna ikzelf ben weggegaan.

■ Wim Smeets, Bunschoten.

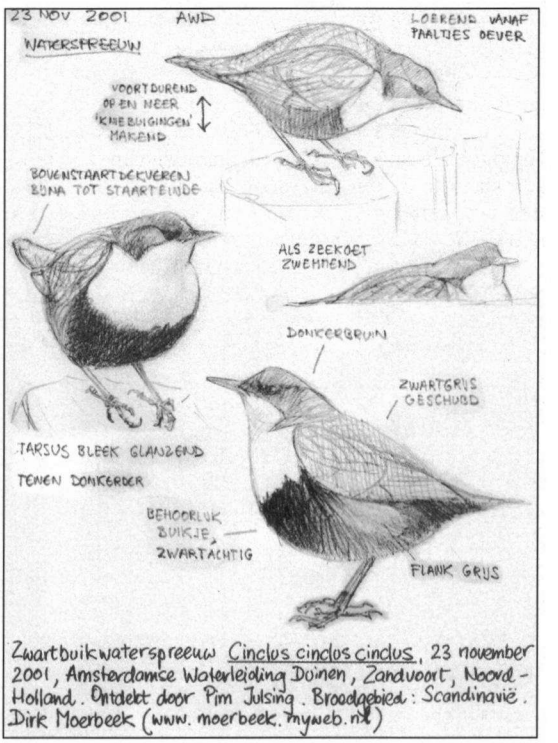

Veldwaarnemingen CCXXXI

Hop in de Zwarte Haan, 01-01-02.
Foto: J. van 't Hof.

Jan van Gent

31-01-02	1	Ameland. P.J. de Boer. Dood, aduld

Roerdomp

19-01-02	1	Makkum. P.J. de Boer
12-02-02	1	Bocht van Molkwerum. P.J. de Boer

Kwak

03-01-02	1	Veerse Bos, Veere. J. van 't Hof, K.J. Eigen huis & Dirk Moerbeek. Enkele malen drie volwassen vogels aldaar gezien.

Grote Zilverreiger

10-02-02	2	Lauwersmeer. P.J. de Boer.
12-02-02	2	Hindeloopen. P.J. de Boer.

Lepelaar

23-02-02	1	Botshol, Vinkeveen. G. Hiemstra. Overvliegend.

Wilde Zwaan

03-01-02	37	Bergumermeer. P.J. de Boer. Hieronder 4 juvenielen.
23-02-02	70	Lauwersmeer. P.J. de Boer.

Toendrarietgans

20-01-02	1500	Polder Zegveld, Woerden. G. Hiemstra.
02-03-02	400	Polder Groot Mijdrecht, De Ronde Venen. G. Hiemstra.

Groenlandse Kolgans

16-02-02	2	Polder Groot Mijdrecht, De Ronde Venen. G. Hiemstra.

Sneeuwgans

04-03-02	2	Tussen Oudem Mirdum en Mirns, Gaasterland. G. Hiemstra. Witte fase.
04-03-02	1	Piaam, Wûnseradeel. G. Hiemstra. Blauwe fase.

Brandgans

04-03-02	1	Piaam, Wûnseradeel. G. Hiemstra. Leucistisch, zwart was bruin.
16-03-02		abnormaal veel Bantpolder, de Anjumer Kolken en Ezumazijl. Fam. H. Stel.

Zwartkopmeeuw bij 'De Putten', 28-02-02.
Foto: J. van 't Hof.

Kuifleeuwerik, Zandvoort, 13-02-02.
Foto: J. van 't Hof.

Kwak bij Veerse Bos, 03-01-02.
Foto: J. van 't Hof.

Roodhalsgans
11-02-02 1 Polder Groot Mijdrecht, De Ronde Venen. G. Hiemstra.

Rosse Grutto
31-01-02 1 Holwerd. P.J. de Boer.

Zwarte Ruiter
10-01-02 5 Ferwerd. P.J. de Boer.

Zwartkopmeeuw
28-02-02 1 'De Putten', Camperduin. Jaap van 't Hof.

Alk
31-01-02 1 Ameland. P.J. de Boer. Dood gevonden.

Holenduif
07-02-02 100 Harlingen. P.J. de Boer.
23-02-02 150 Paesem, Dongeradeel. P.J. de Boer.
28-02-02 150 Ten zuiden van Assen. P.J. de Boer. Opmerkelijk grote groepen, klein deel Hout duif.

IJsvogel
06-01-02 1 Harlingen. P.J. de Boer.

Hop
01-01-02 1 Zwarte Haan. J. van 't Hof & Pieja van 't Hof.

Kuifleeuwerik
13-02-02 1 Boulevard, Zandvoort. J. van 't Hof & K.J. Eigenhuis.

Boomleeuwerik
28-02-02 2 Groote Zand. Hooghalen. P.J. de Boer.

Veldleeuwerik
08-02-02 1 Bethunepolder, Tienhoven. G. Hiemstra. De eerste zingend. Anderhalve week eerder dan vorig jaar.

Strandleeuwerik
10-01-02 totaal 170 Tussen Holwerd en Nieuwe Bildzijl. P.J. de Boer. In diverse groepen

Waterspreeuw
26-11-01 1 Amsterdamse Waterleiding duinen, ingang Zandvoortse laan. J. van 't Hof & K.J. Eigenhuis.

Roodborsttapuit
01-01-02 2 Leeuwarden. P.J. de Boer.

Kramsvogel
08-03-02 c. 100 Broeklanden, Emmen. Fam. H. Stel.
11-04-02 320 'De Broeklanden', Emmen. Fam. H. Stel.

Sneeuwgors
06-01-02 7 Harlingen. P.J. de Boer.
31-01-02 49 Ameland, strand. P.J. de Boer.
07-02-02 35 Harlingen. P.J. de Boer.

Geelgors
13-01-02 16 Wapserveen, Assen. P.J. de Boer.
28-02-02 16 Witterveld, Assen. P.J. de Boer.

Waterspreeuw in Amsterdamse Waterleidingduinen, 26-11-01.
Foto: J. van 't Hof.

Waarnemingen kunnen worden gestuurd naar de redactie, indien mogelijk per e-mail. Zie voor de geldende criteria 'het Vogeljaar' 50(3).